

Från oro till
handlingskraft

KLIMATPRAT

Hur pratar vi om klimatfrågan utan att skapa uppgivenhet?

Tankar och tips om hur du kan tala med
andra om klimat och hållbar utveckling

Hej! Vill du bli bättre på att prata om klimat?

Klimatförändringar är inte helt lätt att snacka om. Det är en fråga som lätt kan kännas överväldigande. Men vi behöver ändå prata om det. I denna parlör vill vi lyfta fram konkreta och positiva sätt att klimatprata.

Att vara bekymrad över klimatet behöver inte betyda att du mår dåligt, det kan betyda att du verkligen vill göra något åt saken. Lösningarna finns och vi måste visa dem för att skapa framtidshopp, men också för att skapa medvetenhet och beslutsamhet. Hur tar vi upp frågorna på ett sätt som skapar framtidstro och tillit till den egna förmågan att påverka?

Naturskyddsföreningens Energifallet och PUSH Sverige bjöd under Klimatriksdag 2014 i Norrköping in till

en workshop om hur vi kan vända oro till hopp och hand-lingskraft. Organisationerna delade med sig av sina idéer och deltagarna fick bidra med sina egna tankar. Energipedagogen Samuel från Gävle kommun delade också med sig av sina erfarenheter. Tillsammans ville vi hitta de bästa sätten att prata om klimat och hållbar utveckling!

Här är en samling av några av de kloka råd som workshopdeltagarna kom fram till. Energifallet, PUSH Sverige och Samuel ger också ett par tips om hur vi kan prata med till exempel barn och unga, vuxna, beslutsfattare och personer som inte gärna pratar klimat. För att du ska kunna krydda till din kommunikation ännu lite mer finns en ordlista med ord och begrepp som kan vara bra att känna till i klimatsammanhang. Tipsen och ordlistan är granskade av Naturskyddsföreningens sakkunniga inom klimatfrågor.

Nej, du behöver inte vara klimatexpert, miljövetare eller energiingenjör för att snacka om sånt här! Du kan vara vem som helst som tar upp frågan med vem som helst, på den nivå du är bekväm med och med utgångspunkt i mottagarens verklighet.

Diskussionerna bubblade för fullt bland deltagarna på workshopen under Klimatriksdag 2014.

Workshopdeltagarnas tips

Yes-yes!

Ta målgruppen på allvar – barn som vuxna

Barn, ungdomar och vuxna har olika förutsättningar och utgångspunkter i klimatfrågan. Ta upp ämnet på en nivå som passar mottagaren och ta alltid personens tankar och åsikter på allvar – liten som stor.

Visa på möjligheterna till förändring

Berätta om coola och smarta lösningar som redan används runt om i världen – t ex inom energi, bostäder, transport, jordbruk. och livsstil. Att se möjligheter och lösningar underlättar beteendeförändring.

Använd olika ord och beskrivningar beroende på vad som sporrar den du pratar med

Hälsofördelar och välbefinnande? Banbrytande teknologi? Koldioxidskattens fördelar? Häftiga transportmedel? Rättvis handel? Fantastisk matproduktion? Estetiska värden i naturen? Minskad stress och mer fokus på inre värden? Vilka ord får den du talar med att lyssna?

Hitta personens inre drivkraft och koppla an till den

Vi brinner för olika saker, men allt går att härleda till en hållbar utveckling. Kanske brinner någon för barnens framtid, djurens rätt, mänskliga rättigheter, demokrati, rättvis handel eller tekniska innovationer. Hjälp personen att hitta sin passion och inre drivkraft för engagemang.

Var ödmjuk när du för fram förslag på hur någon kan göra något mer klimatsmart

Ingen tycker något känns roligare av att känna sig tvingad att göra det. Ha förståelse, visa respekt och lyft de positiva aspekterna – fokusera på de bra känslorna kring förändringen.

Lyft tips på coola "substitut" till miljöbovar

Flyget är det självklara färdmedlet för många, hur vore det att testa på något nytt – som en kul tågluff genom Europa? Har du en härlig tåghistoria att dela med dig av? Eller ett gott recept (som råkar vara vegetariskt)?

Berätta what's in it for them!

Låt personen upptäcka vad den kan få för egen vinning genom miljöengagemang, från det lilla till det stora – t ex gemenskap, hälsa, häftiga tekniska innovationer, nya bostadslösningar, odla intressen och ny kunskap.

Uppmärksamma positiva små steg och ge beröm!

Ett litet steg ur din synvinkel kan innebära ett stort steg för någon annan. Visa att du tycker det är häftigt att personen gjort ett smart val.

Visa respekt och tålamod – förändring tar tid

Rom byggdes inte på en dag, och allt det där. Men vi är många som jobbar för en bättre framtid, och vi blir bara fler. Det är mycket som behöver ändras, så alla som gör något behövs.

Visa att det är roligt att engagera andra

Positiva initiativ smittar av sig och var individs engagemang kan sprida sig som ringar på vattnet. Visa på hur det går att inspirera sin familj och vänner, sin arbetsplats, genom en förening, över nätet eller genom politisk påverkan.

Var förändringen du vill se

Handling kommunicerar minst lika mycket som ord. Genom att ta väl hand om dig och välja mer hållbara alternativ till allt du gör visar du andra att hållbarhet är viktigt och kan inspirera andra att göra detsamma.

No-no!

Låt bli "allt eller inget"-prat!

Det blir för tungt att ta till sig och svårt att känna att det går att göra något åt klimatförändringarna om det känns som om allt hänger på en själv. Eller som om det redan är för sent.

Skuldbelägg inte – det är inte konstruktivt!

Ingen mår bättre av att känna skuld. Det snarare låser möjligheter till förändring än kickar igång handling! Det viktiga är istället vad vi gör nu och framåt.

Sätt inte miljö- och klimatfrågor i ett eget fack

Planetens välbefinnande angår alla, och miljö och klimat hänger ihop med allt vi har och gör. Ta upp hållbarhet som en aspekt i allt, istället för att isolera det till en egen punkt på agendan.

Undvik att prata dömande eller mästrande

Det kan kännas frustrerande att du sitter inne på så mycket information medan andra inte tycks bry sig alls. Det kan vara en tuff utmaning att kommunicera klimatfrågor, testa gärna olika sätt att lyfta fram dem, men det är aldrig en god idé att låta frustrationen och irritationen ta överhanden.

Var inte bara allvarlig – ibland kan det vara läge att ta det med humor

Det är stora och viktiga frågor, men det kan vara värt att fundera på hur en mer lättsam ton kan göra klimatfrågan lättare att ta till sig och prata om.

Prata inte bara – du behöver också "walk the talk"

Snacka går alltid, men gör du själv det du tycker att andra borde göra? När du själv ändrat dina beteenden har du dessutom perspektiv och bra tips att dela med dig av.

Från oro till handlingskraft

Runt 100 personer deltog i workshopen för att ta fram Klimatprat på Klimatriksdag 2014. Många av deltagarna var lärare, andra var föreningsaktiva eller allmänt klimatengagerade personer i alla åldrar från olika håll i landet som ville dela med sig av funderingar om hur det går att prata klimat på ett bra sätt.

Hur vi pratar om klimatfrågor beror på vem det är som lyssnar (eller vem vi vill ska lyssna). Därför ville vi diskutera saken med olika mottagare i åtanke. Exempel på fall där vår kommunikation kan anpassas till mottagaren är inom skola och utbildning, med beslutsfattare, som opinionsbildare eller med de som inte är så intresserade av miljöfrågor.

I grupper diskuterade workshopdeltagarna sina egna upplevelser av att prata klimat. De samlade erfarenheterna enades sedan i en gestaltning av en situation innehållande klimatkommunikation i någon form.

Så här kan det upplevas att försöka kommunicera klimatfrågor, tyckte den här gruppen. Någon kavlar upp ärmarna. Någon visar att det är upp till kamp. Någon reflekterar och någon delar ut verktyg.

Eller så här. Vad vill den här gruppen visa? Kanske sitter de och väntar på att någon ska göra något åt klimatproblemen?

Vi jobbar med att prata klimat

Vana klimatpratare

Annika Hagberg, Samuel Costa Nordvall och Agnes Vungi

Annika från PUSH Sverige

Annika är aktiv i PUSH Sverige, ett ideellt nätverk för unga i hela Sverige som är intresserade av hållbar utveckling. Tillsammans pushar de för ett mer hållbart samhälle genom att underlätta kommunikation och samordning, dela erfarenheter och kunskap samt påverka makthavare.

Samuel, energipedagog Gävle kommun

Samuel arbetar med att få personal och personer i alla åldrar som vistas i Gävle kommuns lokaler och fastigheter att bli lite mer energismarta i sin vardag.

Agnes från Naturskyddsföreningen

Agnes arbetar med Energifallet, Naturskyddsföreningens läromedel om energi och hållbar utveckling för grundskolan. Hon träffar lärare, elever, skolledare och skolutvecklare, bloggar i Naturskyddsföreningens skolblogg och fixar med övningarna i läromedlet.

Hur kan vi prata om klimatfrågan?

Agnes, Annika och Samuel har alla erfarenhet av att prata om klimatfrågan med olika mottagare. Här ger de sina egna tankar och reflektioner kring upplevelser de haft.

Agnes från Naturskyddsföreningen

Det är lätt att fastna i en känsla av hopplöshet när vi tittar på hur mycket som måste göras. Vad som kan inge hopp är att uppmärksamma allt bra som redan gjorts och hur snabbt det kan gå att förändra. Titta på hur snabbt utvecklingen av solpaneler har gått, de har blivit billigare, effektivare och används i allt större utsträckning.

Generellt tycker jag att det är viktigt att hitta en balans mellan allvar och positivitet. Vi står inför stora utmaningar, men det är inte hopplöst. Det finns massor vi kan göra och det behöver inte vara så svårt som vi kanske tror. Ingen kan göra allt men alla kan göra något. Bra alternativ finns det gott om – var med och se till att de börjar användas i större omfattning! Och visa beslutsfattarna att du stödjer en rejäl klimatpolitik.

Det är viktigt att inte fastna i att försöka ”sälja in” klimatproblematiken. Sälj in visionen om en hållbar värld istället och peka sedan på vägarna dit. Klimatet och miljön är inget som går att välja för den som känner för det, det gäller alla. Och en hållbar utveckling handlar inte bara om miljöaspekter, det inkluderar de människor och samhällen som ska skapa utvecklingen. Vi människor behöver inte bara bli schysstare mot planeten, utan även mot varandra. En hållbar värld är inte bara miljövänlig, den är också en värld med mindre fördomar och mer rättvisa, gemenskap och lycka.

Se det inte som att vi behöver ”offra” en massa saker för att leva miljövänligt, se det som en befrielse i stället! Visst vore det skönt att slippa fossilberoendet och luftföroreningarna?

Ge gärna exempel på hur uppenbart knasiga många ohållbara saker är, så att det hållbara valet verkligen framstår som självklart. T ex ”Ju mer fossilt vi använder desto dyrare blir det, ju mer förnybart vi använder desto billigare blir det – vilket ska vi satsa på? Det dyra som tar slut, eller det billiga som aldrig tar slut?”.

Annika från PUSH Sverige

Att prata om allt det ohållbara i dagens samhällssystem är otroligt viktigt för att lyfta problematiken och öka medvetenheten hos alla, men det viktigaste du kan göra är att själv agera för ett mer hållbart samhälle i din vardag – varje dag.

När barn är små iakttar de människor omkring dem och försöker imitera hur de gör. Även som vuxen är det för många lättare att bli inspirerad av andras handlingar än av vad de säger.

Siffror och fakta har stor betydelse för att underbygga argument och ge detaljer, men om någon ger ett bra tal om hållbar utveckling och sen stressar iväg i en bensinslukande stadsjeep ätandes biffar, så känns hen inte så trovärdig längre och din inspiration kan ändras till känslor av motstånd.

På samma sätt kan du påverka andra djupare genom att tänka igenom dina handlingar och varje dag välja mer hållbara alternativ för allt du gör eller konsumerar. Vännerna i ditt sällskap eller människorna intill dig vid mejerihyllan i mataffären ser vad du gör och blir påverkade, om än bara lite grann. Om de är mottagliga kanske de vill veta mer om varför du gör som du gör och då får du en möjlighet att förklara och berätta mer utan att de behöver känna sig påhoppade.

Så ett sätt att kommunicera hållbarhet är helt enkelt genom att inte prata om det – agera istället och låt de nyfikna komma till dig med öppna sinnen. Du slipper känna att du slåss mot jättar, och att kommunicera klimatfrågor blir både roligare och mer givande.

Själv har jag särskild erfarenhet av att kommunicera hållbarhet i egenskap av opinionsbildare. En viktig sak jag lärt mig genom det är att se utmaningar ur andras perspektiv. Hur kan klimatförändringarna komma att påverka den andras vardag och hur kan förändringar passa in på ett smidigt och givande sätt? Tala **med** andra istället för **till** andra. Och om du ska hålla tal är det viktigt att visa känslor, men variera dem beroende på vad du säger, och ta inte i för mycket. Är du t ex arg över samhällets ohållbarhet kan du komma att skrämman folk om du visar för mycket ilska, och använder du för mycket humor kan du istället verka oseriös. Det finns också böcker om retorik att låna på biblioteket, det kan vara till stor hjälp. Många kända talare har använt sig av retoriska knep för att bättre förmedla sitt budskap, det kan du också!

Samuel från Gävle kommun

Klimatförändringar är något som jag tror så väl unga som vuxna upplever som svårgripbart, kanske skrämmande och att det är något som de inte har möjlighet att påverka. Men vi alla påverkar det dagligen på ett eller annat sätt. Något som vi alla har gemensamt är att vi berörs av klimatet och vi påverkar hur klimatet förändras genom våra handlingar och val i vår vardag. En annan sak som vi har gemensamt är att vi alla har något viktigt i livet som vi bryr oss om. Det viktigaste i livet, vad är det för dig? Den frågan har varit en nyckel till att motivera och inspirera dem jag möter att ta till sig ett mer energisamt beteende.

Genom att beröra den du pratar med, att visa att det viktigaste i livet påverkas av våra val och att det i sin tur hänger samman med hur våra val påverkar klimatförändringarna, blir ett sätt att motivera till mer medvetna val i vardagen. Som exempel kanske det viktigaste för dig eller den du möter är familjen, barnen och deras hälsa. Du vill att de ska kunna växa upp med bra förutsättningar för att själva kunna ha en god hälsa och miljö att leva av. Att välja att cykla till jobbet varje dag bidrar då med noll utsläpp till skillnad från att åka bil. Det ger både bättre hälsosammare luft här och nu och minskar utsläppen av koldioxid som värmer vår plant på lång sikt.

Du kan på samma sätt fundera vad är det som är viktigast i livet hos dem du möter? Vad på djupet bryr den du möter sig om som kan bli drivkraft att göra klimatsmarta, medvetna val? Hur påverkas det vi bryr oss om av klimatförändringarna och hur önskar du eller den du möter att det ska vara i framtiden? Dela med dig av detta till andra och visa genom handlingar vad du gör för att bidra till att det viktigast i ditt liv ska finnas så som du önskar i framtiden. Genom att vi alla bryr oss mer om vårt eget "viktigaste i livet" bryr vi oss även om det som är viktigt för andra.

Tycker du att det här känns komplicerat och svårt är det här en annan enkel sak som du kan göra. Vi kommunicerar minst lika mycket genom våra egna handlingar och gester som genom att prata med dem som finns runt omkring oss. Uppmuntra det beteendet som är bra genom så kallad positiv förstärkning. Istället för att ge "pekpinnar" för sådant som är mindre bra är det bättre att ge positiv feedback på sådant som vi gillar att andra gör. Ser du exempelvis en vän eller kollega som slänger plastförpackningen i plaståtervinningen och uppmärksammar detta är chansen att hen kommer göra det igen mycket större än utan positiv feedback. Det behöver inte vara något långt samtal om hur bra det är för miljön att göra så utan det räcker med en tumme upp och att visa uppskattning.

Ordlista

Atmosfär

Atmosfären är ett lager av gaser som finns runt jorden. Framförallt innehåller den gaserna kväve och syre, men också växthusgaser av olika slag.

Biobränsle

Bränslen som kommer från de växter som lever på vår jord just nu. Exempel på biobränslen är ved, rapsolja och vissa typer av avfall.

Cirkulär ekonomi

Består av ekonomiska modeller som lyfter fram möjligheterna till att bedriva verksamheter (genom företag, organisationer eller samhälle) mer i balans med naturens kretslopp. I stället för linjära processer där varor går från vaggan till graven och bildar avfall, så ses produkter som en råvara som kan återanvändas, materialåtervinnas eller energiutvinnas.

COP

Conference Of the Parties (COP) är UNFCCC:s högsta beslutande organ. Alla länder som under-tecknat konventionen finns representerade i COP. De ses varje år för att se över implementeringen av konventionen och föra arbetet framåt.

Corporate Social Responsibility (CSR)

CSR är idén om ett företags samhällsansvar - ekonomiskt, socialt och miljömässigt - som ska genomsyra hur verksamheten bedrivs. I CSR-sammanhang används också ofta begreppet hållbarhet.

Cradle to cradle (C2C)

”Från vagga till vagga” istället för ”från vaggan till graven”. En varus väg där vägen aldrig tar slut, den återgår alltid till systemet igen genom någon form av återanvändning. Jämför med cirkulär ekonomi.

Ekosystem

Ett ekosystem är allt som lever och alla livsmiljöer inom ett område, till exempel en bit natur och alla dess djur och växter samt marken, vattnet och klimatet.

Ekosystemtjänster

De jobb som olika ekosystem utför helt gratis som är till nytta för människan. Pollinering, vattenrening och en vacker natur är exempel på ekosystemtjänster.

Energi

Energi innebär rörelse eller förmågan till rörelse. Energi kan få en isbit att smälta, en fotboll att gå i mål och ett fyrverkeri att gnistra och spraka.

Energianvändning

Den mängd energi som används i samhället och vår vardag. Jämför med energitillförsel!

Energibesparing

När mindre energi används, det kan ske genom energieffektivisering (se nedan) eller genom att använda mindre av till exempel belysning eller värme.

Energieffektivisering

När energi används smartare så att vi med mindre energi får ut samma nytta som tidigare.

Energikälla

Något i naturen som kan omvandlas till energi som vi människor kan använda. Till exempel uran, kol, olja, vindar, strömmande vatten, solstrålning och skogar.

Energiprincipen

Energiprincipen, eller termodynamikens första huvudsats, innebär att energin i ett slutet system alltid är konstant. Energi kan alltså aldrig skapas eller förstöras, bara omvandlas mellan olika former, exempelvis el och värme.

Energismart

Beskriver någon eller något som inte använder energi i onödan och som väljer förnybar energi istället för icke förnybar energi.

Energitjuv

Någon eller något som slukar mer energi än nödvändigt.

Exergi

Exergi är arbete, eller förmåga till arbete. Den beskrivs också ofta som en storhet som anger energins kvalitet. Elenergi har exempelvis hög exergi medan ljummet vatten har låg exergi.

Extremväder

Väderföreteelser som enligt forskare ökar i takt med klimatförändringarna, t ex algexplosioner, extrem hetta, kraftiga regn, översvämningar, tromber, cykloner och åska.

Fossil energi

Finns i exempelvis bränslen som fossilgas, skiffergas, torv, brunkol, stenkol och olja. Fossil energi är egentligen bibränsle som skapats genom att solenergi bundits in genom fotosyntesen för mycket länge sedan. Fossil energi har lagrats i jorden i miljontals år och när den nu används släpps koldioxid ut som förändrar jordens klimat.

Fossilgas

Kallas även naturgas. En fossil gas bestående av en blandning gaser, främst metangas. Är efter olja och kol den största energikällan i världen. Används ofta som bränsle i kraft- och värmeverk. Står för en stor del av den globala energiförsörjningen (ungefär en fjärdedel).

Fotosyntes

Växternas sätt att fånga solens energi genom att omvandla koldioxid, vatten och solljus till kolhydrater och syre.

Förnybara energikällor

Energikällor som ständigt återbildas genom att de får ny energi från solen och därför inte tar slut. Exempel på förnybara energikällor är vattenkraft, solenergi, vindkraft och vågkraft.

Försurning

Tillförsel av sura ämnen i marker och vattendrag genom bl a förbränning av fossila bränslen. Två av de mest försurande gaserna är kväveoxider och svaveldioxid.

Global uppvärmning

Uppvärmning av jordens atmosfär och hav som orsakas av människans utsläpp av växthusgaser. Den globala uppvärmningen är en förstärkning av den naturliga växthuseffekten. Enligt FN:s klimatpanel IPCC har den globala genomsnittstemperaturen stigit med nästan en hel grad Celsius under 1900-talet och den beräknas fortsätta stiga med fortsatta växthusgasutsläpp – med extrema klimatförändringar som följd. Se även klimatförändring.

Greenwashing

Grönmalning eller gröntvättning av produkter. När miljöskadliga verksamheter försöker dölja eller motverka en negativ bild av sig själva genom bl a marknadsföring och ansträngningar att skapa en identitet kring positiva saker de arbetar med.

Hållbar utveckling

När samhället utvecklas på ett sådant sätt att vi som lever i dag kan få våra behov uppfyllda, samtidigt som vi vårdar jorden så väl att även framtidens människor kommer att kunna få sina behov tillgodosedda.

Icke förnybara källor

Energikällor som nybildas mycket långsamt, eller inte alls, och därför kan ta slut här på jorden. Exempel på icke förnybara energikällor är fossila bränslen och uran.

IPCC

Intergovernmental Panel on Climate Change är FNs klimatpanel. Den består av 195 stater och ett antal organisationer och har i uppgift att ge en vetenskaplig sammanfattning av de klimatförändringar människan orsakat, vilka effekter de kan få och vilka möjliggör det finns att minska effekterna.

Klimat

Vädrets egenskaper under lång tid, kanske flera år eller till och med sekel.

Klimatförändring

Klimatförändringar sker när jordens klimat varierar över tiden, lokalt eller globalt. De kan vara naturliga, eller orsakade av människan. Just nu förändras klimatet för att jordens medeltemperatur snabbt blir allt högre. Se även global uppvärmning.

Klimatkoll

Att ha koll på hur främst ens egen klimatpåverkan ser ut och hur det går att förändra den.

Klimatkompensation

Företag, organisationer eller personer köper utsläppsrätter som mer eller mindre motsvarar de utsläpp som görs. Pengarna används t ex till att plantera träd eller bygga ut system för förnybar energiförsörjning.

Klimatskeptiker

Person som är skeptiskt inställd till politiska eller vetenskapliga uppfattningar om människans bidragande till klimatförändringarna.

Klimatsmart

Beskriver någon eller något som inte släpper ut växthusgaser i onödan.

Koldioxid

Växthusgasen koldioxid är en förutsättning för livet på jorden. Utan den skulle vår planet vara alltför kall. På senare tid har atmosfärens koldioxidhalt ökat kraftigt och därför blir jorden nu allt varmare.

Koldioxidekvivalenter

Olika växthusgaser bidrar till växthuseffekten olika mycket. För att kunna jämföra olika utsläpp med varandra när länders och varors klimatpåverkan ska bedömas räknas ofta utsläppen om till koldioxidekvivalenter, dvs hur mycket koldioxid som skulle ge motsvarande klimatpåverkan.

Koldioxidskatt

Skatt som tas ut på vissa fossila bränslen. De innehåller kol som vid förbränning bildar koldioxid som i sin tur bidrar till växthuseffekten och försurning. Ett ekonomiskt styrmedel för att minska användningen av fossil energi.

Kollaborativ ekonomi

Även ”delandets ekonomi”. En ekonomi som går ut på samarbete, att saker och tjänster byts, lånas, delas, ges och fås. Bl a för att minska belastningen på ekosystem och naturresurser.

Kretslopp

När ämnen cirkulerar i naturen. Vattnets kretslopp beskriver hur vatten avdunstar från haven, blir moln och sedan nederbörd som till sist rör sig i floder ut till haven igen.

Kärnkraft

I kärnkraftverk frigörs energi genom att atomkärnor delas. Denna energi används sedan till att förångas vatten som i sin tur genererar el i en turbin. Kärnkraften innebär mycket allvarliga risker både för hälsan och för miljön, både vid utvinning och uppberedning av bränsle, driftsfas och slutförvaring av radioaktivt avfall.

Kväveoxid

Eller kvävemonoxid. En mycket stark växthusgas som bildas när kväve och syre utsätts för mycket värme och tryck. Bildandet av kväveoxider sker till störst del i kraftverk eller i fordons förbränningsmotorer. Gasen bidrar även till att bryta ner ozon.

Kyotoprotokollet

Globalt avtal mellan stater där undertecknarna åtagit sig att minska utsläppen av växthusgaser. Kyotoprotokollets huvudavtal gick ut 2012 och inget bindande avtal har ersatt det ännu.”

Livscykelanalys

En metod för att beskriva varors direkta och indirekta miljöpåverkan. Ofta görs livscykelanalyser från vaggan till graven, vilket betyder att observation och analys börjar då råvarorna utvinns ur naturen och slutar när varan hanteras som avfall.

Lustgas

Kallas även för dikvävemonoxid. En gas som bidrar till växthuseffekten och påverkar ozonlagret negativt.

Metangas

Färglös och luktfri gas som räknas till växthusgaserna. Är en beståndsdel i biogas och naturgas. Bildas vid nedbrytning av organiskt material och finns i marken. Metangas bildas även i magen på idisslande djur som t ex kor och får som rapar och fiser ut gasen. Produktion av kött, mejeriprodukter och olje och gasutvinning orsakar ökade utsläpp av metangas. Metan bryts ner snabbare i atmosfären än koldioxid. Gasen bidrar inte till försurning av haven men har en större påverkan på klimatet under sin livslängd.

Naturresurs

Något från naturen som vi människor kan utnyttja för att tillgodose våra behov.

Ozonlagret

Ozon bildas naturligt i atmosfären och ligger i ett skikt i stratosfären där det skyddar jorden mot skadlig UV-strålning. Skadliga utsläpp från bl a kylskåp och frysar har tunnats ut ozonlagret. Men genom internationella lagar har vi minskat våra utsläpp av ozonskadande ämnen, och ozonlagret är bra på att laga sig självt eftersom syre vid UV-strålning blir till ozon.

Permafrost

Benämning på permanent geologisk frost, alltså ständig tjäle i marken. Finns nära Nord- och Sydpolen, främst i Alaska, Kanada och Ryssland. I och med den globala uppvärmningen smälter delar av permafrosten och frigör stora mängder koldioxid och metan som finns lagrat i marken, vilket ytterligare förstärker växthuseffekten.

Samåkning

Två eller flera personer som reser en sträcka i samma fordon. Det bidrar till minskad total bränsleåtgång, mindre koldioxidutsläpp per person och minskad trängsel på vägarna. Det sparar också pengar och innebär förhoppningsvis en trevlig social upplevelse! Organiserad samåkning har funnits länge, men genom internet har det blivit enklare att samordna.

Skiffergas

Naturgas (fossilgas) som är bunden i skifferberggrund. När den utvinns används fracking, som innebär att man spränger berggrunden med vatten med tillsatta kemikalier under högt tryck. Detta orsakar stor negativ miljöpåverkan lokalt och risk för att farliga kemikalier läcker ut i grundvattnet.

Solceller

Består av ett halvledarmaterial, ofta kisel, som fungerar som små dioder som vid solstrålning bildar elektrisk ström. Cellerna kan serie- eller parallellkopplas i solpaneler.

Solenergi

En förnybar energikälla eftersom den kommer från solens ljus. Nödvändig för livet på jorden, bl a driver den växternas fotosyntes. Solenergin kan fångas upp av t ex solceller och solfångare för att omvandla den till el och värme. Solenergin är också ursprunget till de flesta andra energikällorna på jorden, fossila bränslen, biobränslen, vatten- och vindkraft och viss geotermisk energi. Kärnkraft och tidvattenkraft har inte med solen att göra. Jorden träffas varje sekund av 10 000 gånger mer energi än vad vi använder.

Solfångare

Konstruktion som tar emot solstrålningens värme som sedan leds vidare till uppvärmning av t ex hus eller kranvatten. Vanligtvis är det en vattenbaserad vätska som värms upp, men solfångare kan även innehålla luft eller olja.

Svaveldioxid

Färglös gas som bildas vid nedbrytning av organiskt material, samt vid förbränning av fossila bränslen och andra ämnen som innehåller svavel. Bidrar till försurning av mark och vatten. Naturliga utsläpp av svaveldioxid sker från vulkaner.

Temperatur

Temperatur är egentligen rörelseenergi hos molekyler. Ju högre temperatur, desto snabbare rör molekylerna sig.

UNFCCC

United Nations Framework Convention on Climate Change är ett fördrag från FN:s möte Earth Summit i Rio de Janeiro 1992 som har målet att stabilisera växthusgaserna i atmosfären på en nivå där klimatsystemet inte påverkas.

Uran

Energirikt, radioaktivt och icke förnybart ämne som används som bränsle i dagens kärnkraftverk.

Utsläppsrätt

En handelsvara som t ex EU använder i sitt utsläppshandelsystem. Varje utsläppsrätt ger rätt att släppa ut ett ton koldioxid och verksamheter kan köpa och sälja utsläppsrätter på en marknad efter behov.

Vindkraft

Produktion av elenergi som utvinns från vinden. Vindkraften kommer ursprungligen från solen som skapar vindar när den värmer upp jorden och atmosfären.

Vågkraft

Uppsamling av den energi som finns i vattenvågor för att producera elektricitet.

Växthuseffekt

Egenskap hos atmosfären som gör att energin från solens strålar delvis hindras från att studsas tillbaka ut i rymden. Jordens medeltemperatur är därför högre än den skulle varit utan atmosfär, vilket är en av orsakerna till att planeten är beboelig. Människans utsläpp av växthusgaser förstärker den naturliga växthuseffekten, vilket leder till klimatförändringar (eller global uppvärmning).

Kontakt

Agnes Vungi
Energifallet

agnes.vungi@naturskyddsforeningen.se
energifallet.se

Annika Hagberg
PUSH Sverige

annika@pushsverige.se
pushsverige.se

Samuel Costa Nordvall
Gävle kommun

samuel.costa.nordvall@gavle.se
gavle.se

ETT GRATIS LÄROMEDEL FRÅN
NATURSKYDDSFÖRENINGEN

TILL SKOLÅR F-3, 4-6, OCH 7-9

SOM UTGÅR FRÅN MÅLEN I LGR 11

ENERGIFALLET.SE

RECEPT FÖR HÅLLBAR UTVECKLING!

Varning för biverkningar:

Eleverna kan utveckla ett starkt engagemang och börja ställa krav på en energismartare skola. I allvarliga fall kan eleverna även ställa krav på energismartare föräldrar!

Energifallet
Naturskyddsforeningen

Klimatprat är ett initiativ från:

